

ЗВІТ

ЦЕНТРАЛЬНОЇ
ВИБОРЧОЇ
КОМІСІЇ

2023

ЦВК
2023

“У 2023 році наскрізною у діяльності Комісії була тема повоєнних виборів.

Усі чітко розуміють, що вибори після нашої перемоги стануть найскладнішими в історії України.

Ми зіштовхнемось з такими викликами, як мільйони внутрішньо переміщених осіб та українських виборців за кордоном, яким треба забезпечити право голосу, зруйнована інфраструктура, зокрема вже відомо про 7,5 тисяч виборчих діляниць, які непридатні для використання, неактуальні списки виборців та ін. Водночас до повоєнних виборів в Україні буде прикута увага всього цивілізованого світу. Ці вибори мають підтвердити цілковиту обґрунтованість наших євроінтеграційних прагнень, їх потрібно провести відповідно до кращих світових практик і з дотриманням високих стандартів. Саме тому в 2023 році Комісія активно продовжила розпочату ще у 2022 році роботу над підготовкою до повоєнних виборів. Наша перемога у війні на полі бою – це не остання битва за свободу та демократію. Ми маємо продовжити утверджувати європейські цінності у повоєнному житті, і одним з найважливіших завдань повоєнного відновлення буде необхідність виграти битву за демократію на виборчих діляницях. Тому, поки маємо час, мусимо зробити все для того, щоб належним чином підготуватися, що й намагалася робити Центральна виборча комісія у 2023 році”.

Голова ЦВК Олег Діденко

Розділ 1. Підготовка до повоєнних виборів		08
Робоча група 1	/12	25
Робоча група 2	/16	
Робоча група 3	/19	
Імплементация актів права Європейського Союзу (acquis EC)	/22	
Розділ 2. Діяльність ЦВК у цифрах		26
Постанови Комісії	/28	31
Опрацювали, забезпечили, надали	/29	
Судові справи	/31	
Розділ 3. Державний реєстр виборців		32
Про відновлення функціонування ДРВ	/34	37
Про систему захисту інформації АІКС Реєстру	/35	
Розділ 4. Інклюзивність		38
Проект «Покращення доступності волевиявлення для людей з інвалідністю»	/40	47
«Zero Project Conference 2023»	/41	
Гендер	/43	
Розділ 5. Комунікація		48
Комунікація щодо підготовки до повоєнних виборів	/50	55
Публікації на офіційному сайті та в соціальних мережах	/53	
Охоплення в соціальних мережах Комісії	/54	
Розділ 6. Міжнародна співпраця		56
Міжнародна співпраця щодо підготовки до повоєнних виборів	/58	75
Вивчення міжнародного досвіду проведення повоєнних виборів	/68	
Меморандуми та продовження співпраці з постійними міжнародними партнерами	/69	
Розділ 7. Реакція Комісії на спроби РФ знецінити інститути демократії		76
Постанови ЦВК про нелегітимність виборів на тимчасово окупованих територіях України	/78	79
Реакція ЦВК на незаконні дії влади РФ щодо організації та проведення псевдовиборів на тимчасово окупованих територіях України	/79	
Розділ 8. Робота з молоддю		80
Конкурс творчих робіт	/82	85
Стажування у Центральній виборчій комісії	/83	
Волонтерська діяльність Комісії		86
		87

Розділ **1**

**Підготовка до
ПОВОЄННИХ
виборів**

/12

Робоча група 1.

/16

Робоча група 2.

/19

Робоча група 3.

/22

Імплементация актів права Європейського Союзу (acquis EC).

Підготовка до повоєнних виборів

Руйнівні наслідки, спричинені воєнними злочинами російської федерації, передусім знищення критично важливих об'єктів інфраструктури, криза з переміщенням громадян, які були змушені покинути свої домівки, засвідчили необхідність прогнозування можливих проблемних питань, що постануть напередодні проведення майбутніх виборів, перегляду з цією метою виборчого законодавства та внесення до нього відповідних системних змін задля забезпечення сприяння реалізації виборчих прав громадян.

Центральна виборча комісія впевнена, що Україна обов'язково поверне під свою юрисдикцію усі належні їй території, і саме тому кожного дня ми продовжували роботу щодо пошуку оптимальних та найбільш ефективних практичних рішень для належної організації майбутніх виборів, які будуть проведені за найкращими європейськими практиками та міжнародними стандартами.

Відповідну роботу Комісія розпочала ще в 2022 році, підготувавши спільно з міжнародними інституціями, інститутами громадянського суспільства, діяльність яких пов'язана з громадським контролем за дотриманням виборчих прав громадян та їх захистом, законодавчі пропозиції, спрямовані на забезпечення організації підготовки і проведення післявоєнних виборів. Ці пропозиції були схвалені Центральною виборчою комісією (**постанова від 27 вересня 2022 року №102**) та надіслані Комітету Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування для розгляду та врахування під час підготовки відповідних законопроектів.

Також міжнародним партнером Комісії Міжнародною фундацією виборчих систем (IFES) у рамках співпраці у грудні 2022 року було проведено технічну оцінку процесу організації Україною голосування за кордоном з метою здійснення ґрунтовного аналізу всіх викликів та можливостей цього процесу та за її результатами презентовано членам Комісії проект звіту.

Враховуючи, зокрема, результати дослідження вказаного звіту, з метою продовження розпочатої роботи щодо підготовки до повоєнних виборів **у березні 2023 року** за розпорядженням Голови Комісії створено **три робочі групи**, які працюють над проблемами організації майбутніх виборів. До складу зазначених робочих груп входять члени Комісії та співробітники її Секретаріату, народні депутати України, представники низки державних органів, громадських і міжнародних організацій.

1 Робоча група з напрацювання плану заходів щодо організації підготовки та проведення післявоєнних виборів:

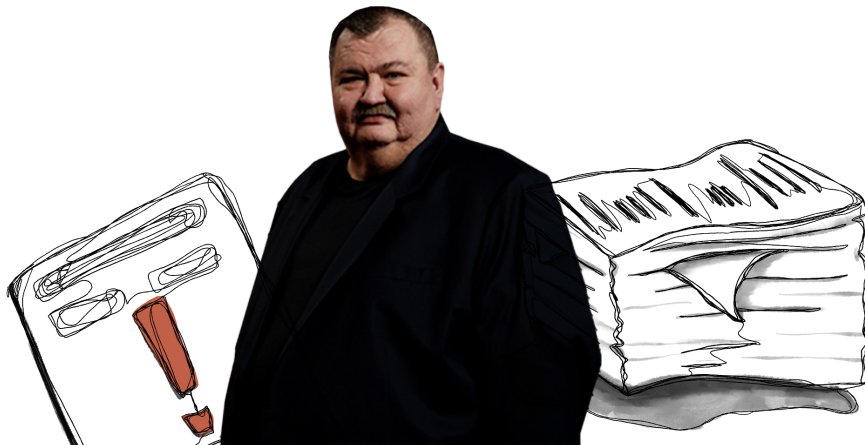
створена з метою напрацювання і визначення переліку організаційних та інших необхідних заходів для забезпечення проведення виборів після припинення чи скасування воєнного стану в Україні, оцінки реальних та потенційних ризиків, пов'язаних із наслідками широкомасштабної збройної агресії російської федерації проти України, які можуть впливати на організацію підготовки та проведення виборів у повоєнний період, а також комплексного аналізу матеріально-технічного забезпечення та фінансування післявоєнних виборів.

Очолив робочу групу Сергій Дубовик, заступник Голови Комісії. До її складу залучено експертів та фахівців у відповідних сферах, зокрема народних депутатів України, представників центральних органів виконавчої влади (Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства оборони України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України,

Національної поліції України, Державної служби з надзвичайних ситуацій, Державної міграційної служби України), міжнародних та громадських організацій у сфері виборів (IFES, Громадянська мережа ОПОРА, Міжнародного інституту демократії та сприяння виборам (International IDEA), Центру політико-правових реформ, Центру управління навчанням учасників виборчих процесів).

Зокрема, робоча група:

- визначила перелік виборів, які повинні відбутися відповідно до виборчого законодавства після припинення чи скасування воєнного стану в Україні;
- сформувала перелік необхідних матеріальних цінностей та відповідних послуг для організації підготовки та проведення післявоєнних виборів, опрацювала питання щодо видів друкованої продукції, які можуть виготовлятися власними силами відповідних виборчих комісій, а також запропонувала альтернативні варіанти забезпечення матеріальними цінностями та відповідними послугами для організації підготовки та проведення післявоєнних виборів;
- склала попередні плани заходів щодо організації підготовки та проведення кожного типу виборів, що мають відбутися після припинення чи скасування воєнного стану в Україні, із зазначенням усіх етапів відповідних виборчих процесів та виборчих процедур;
- сформувала перелік статей видатків для організації підготовки та проведення післявоєнних виборів відповідно до виборчого законодавства із зазначенням суб'єкта здійснення кожного виду видатків;
- визначила орієнтовний обсяг додаткових видатків на забезпечення однієї дільничної виборчої комісії матеріальними цінностями та відповідними послугами для організації підготовки та проведення післявоєнних виборів на деокупованій території. А та-

кож здійснила розрахунки орієнтовного обсягу видатків на забезпечення однієї дільничної виборчої комісії матеріальними цінностями та відповідними послугами на прикладі Запорізької області;

- напрацювала перелік зовнішніх заінтересованих сторін Центральної виборчої комісії як головного органу адміністрування виборчих процесів в Україні, здійснила аналіз можливого характеру їх взаємодії з Комісією під час організації підготовки та проведення післявоєнних виборів;

Ризики

- вивчила питання стосовно організації закупівель, укладання договорів тощо під час підготовки та проведення післявоєнних виборів, напрацювала пропозиції з метою внесення змін до Закону України «Про публічні закупівлі» щодо особливостей здійснення закупівель під час виборчого процесу, процесу всеукраїнського референдуму;

- проаналізувала можливі зовнішні та внутрішні фактори впливу на організацію підготовки та проведення післявоєнних виборів, сформулювала ризики, які можуть виникнути внаслідок зазначених факторів впливу, адже оцінка ризиків є одним з основних інструментів, за допомогою яких можна убезпечитися від негативних сценаріїв адміністрування післявоєнних виборів та загалом запобігти порушенню міжнародних стандартів проведення виборів на демократичних засадах і, а отже, запобігти порушенню виборчих прав.

За результатом вказаної роботи:

Проведено роботу з оцінки та ідентифікації ризиків, які можуть бути притаманні післявоєнним виборам.

Визначено вплив ризиків на організацію підготовки та проведення виборів, розроблено заходи щодо їх усунення (мінімізації).

Напрацьовано зміни до законодавства з метою унормування питань, пов'язаних із організацією підготовки та проведення післявоєнних виборів.

/2 Робоча група з напрацювання механізмів актуалізації відомостей про виборців для забезпечення проведення післявоєнних виборів:

була організована з метою напрацювання оптимальних механізмів актуалізації відомостей про виборців (персональних даних) та створення передумов для складання достовірних та актуальних списків виборців щодо організації підготовки та проведення голосування на загальнодержавних та місцевих виборах після припинення чи скасування воєнного стану в Україні.

Очолив цю робочу групу заступник Голови Комісії Віталій Плукар. До її складу залучено експертів та фахівців у відповідних сферах, зокрема народних депутатів України, представників центральних органів виконавчої влади (МЗС, Мінреінтеграції, ДМС, Адміністрації Держприкордонслужби), Представництва Президента України в Автономній Республіці Крим, а також міжнародних та громадських організацій у сфері виборів (IFES, Офіс Ради Європи в Україні, Громадянська мережа ОПОРА, ГО «Громадський холдинг «ГРУПА ВПЛИВУ», ГО «Рух ЧЕСНО»).

Протягом березня – липня 2023 року організовано та проведено понад **15 загальних та робочих нарад** членів Центральної виборчої комісії, працівників Секретаріату Комісії із залученням відповідних фахівців та експертів.

На базі робочої групи з її членів було утворено **4 робочих підгрупи** та для кожної визначено певне коло питань, що потребували вивчення та аналізу, а саме:

- **підгрупа №1** – напрацювання оптимальних механізмів актуалізації відомостей про виборців, чиї виборчі адреси відносяться до території України, тимчасово окупованої з 2014 року;
- **підгрупа №2** – напрацювання оптимальних механізмів актуалізації відомостей про виборців, які в результаті чи з метою уникнення негативних наслідків збройної агресії РФ, тимчасової окупації нею частини територій України або через інші обставини воєнного характеру змушені були залишити своє місце проживання та виїхати в інший регіон України (ВПО) або за її межі;
- **підгрупи №3 та №4** – розроблення нових підходів і способів щодо належної організації складання списків виборців, розширення можливостей включення виборців до списків виборців, зокрема в день голосування, а також питання можливих організаційних заходів, спрямованих на актуалізацію бази даних Державного реєстру виборців, зокрема визначення механізмів, за допомогою яких буде забезпечено якісне наповнення бази даних Реєстру (активної/пасивної реєстрації виборців).

Опрацьована та проаналізована робочою групою інформація разом із пропозиціями залучених фахівців та експертів стала основою для проєкту окремого закону, який регулюватиме особливості забезпечення організації підготовки та проведення виборів після припинення чи скасування воєнного стану в Україні, а також напрацьованих пропозицій щодо внесення змін до Виборчого кодексу України, Кодексу адміністратив-

ного судочинство України та Закону України «Про Державний реєстр виборців».

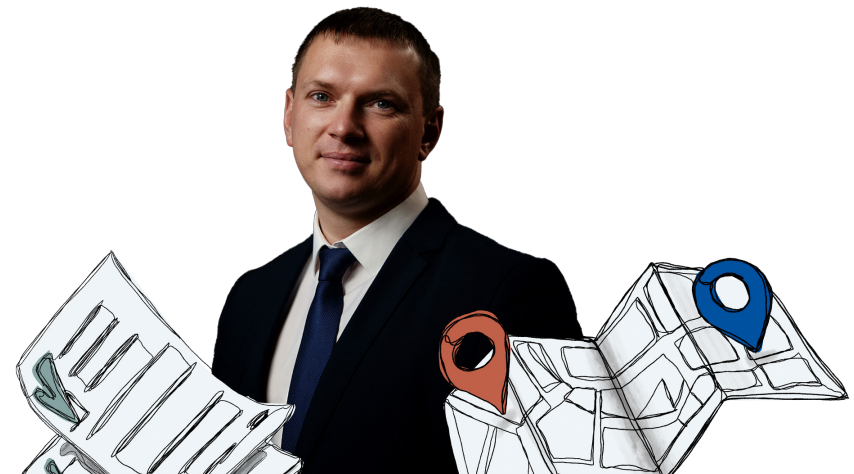
Основними напрацьованими новелами, що пропонуються робочою групою для організації підготовки та проведення післявоєнних виборів (у частині механізмів актуалізації відомостей про виборців та створення передумов для складання достовірних та актуальних списків виборців), є:

- розширення можливості застосування до початку відповідного виборчого процесу процедури тимчасової зміни місця голосування без зміни виборчої адреси (ТЗМГ) виборцям, які планують на перших виборах після припинення чи скасування воєнного стану проголосувати в Україні;
- запровадження активної реєстрації для голосування виборцям, які планують на перших післявоєнних виборах реалізувати своє право голосу на закордонних виборчих дільницях;
- урегулювання особливостей тимчасової зміни місця голосування без зміни виборчої адреси в межах закордонного виборчого округу;
- унормування питання голосування військовослужбовців, які виконують завдання за призначенням у місцях тимчасового перебування їх підрозділів на території України.

13 Робоча група з напрацювання пропозицій щодо організації голосування виборців, які проживають або на день проведення голосування перебувають на території іноземної держави:

створена з метою опрацювання різних способів і підходів щодо організації процесу голосування виборців у закордонному виборчому окрузі після припинення чи скасування воєнного стану в Україні та вдосконалення механізму забезпечення реалізації виборчих прав виборців, які проживають або на день проведення голосування перебувають на території іноземної держави.

Очолив робочу групу член Комісії Сергій Постівий. До робочої групи було залучено експертів та фахівців у відповідних сферах, зокрема народних депутатів України, представників центральних органів виконавчої влади – Міністерства закордонних справ України, Міністерства цифрової трансформації, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Адміністрації державної прикордонної служби, а також міжнародних та громадських організацій у сфері виборів (IFES, Офіс Ради Європи в Україні, Громадянська мережа ОПОРА, ГО «Громадський холдинг «ГРУПА ВПЛИВУ», International IDEA, представників профільних підприємств, зокрема Акціонерного товариства «УКРПОШТА»).

На базі робочої групи з її членів було утворено **4 робочих підгрупи**, для кожної визначено певне коло питань, що потребували вивчення та аналізу, а саме:

- **підгрупа №1** – напрацювання пропозицій щодо спрощення виборчих процедур та додаткових заходів підвищення пропускної спроможності на закордонних виборчих дільницях;
- **підгрупа №2** – напрацювання пропозицій для впровадження розширеного особистого голосування на закордонних виборчих дільницях виборцями, які проживають або на день проведення голосування на виборах перебувають на території іноземної держави;
- **підгрупи №3** - напрацювання пропозицій стосовно можливості впровадження поштового голосування виборцями, які проживають або на день проведення голосування перебувають на території іноземної держави;
- **підгрупа №4** – вивчення передумов, необхідних для можливості впровадження електронного голосування (інтернет-голосування) виборцями, які проживають або на день проведення голосування перебувають на території іноземної держави.

Голосування за кордоном

- Значне збільшення кількості виборців, які знаходяться за кордоном
- Недостатня кількість закордонних виборчих дільниць, зважаючи на кількість виборців, що перебувають за кордоном
- Складність окремих виборчих процедур в частині організації підготовки та проведення виборів за кордоном
- Складності з логістикою, зростання строків доставки у зв'язку з відсутністю авіасполучення. Неможливість своєчасної передачі виборчих бюлетенів дільничним виборчим комісіям закордонних виборчих дільниць
- У Державному реєстрі виборців не відображена актуальна інформація про виборців за кордоном

Робочою групою детально проаналізовано міжнародний досвід забезпечення права голосу для указаної категорії виборів, зокрема за результатами запровадження дистанційних форм голосування – поштового та електронного (інтернет-голосування). На базі такого аналізу, проведеного членами робочої групи у межах діяльності відповідних підгруп, та робочих матеріалів інших зацікавлених сторін, зокрема Міністерства закордонних справ України, АТ «Укрпошта», досліджень українських та міжнародних організацій, з урахуванням висновків провідних науково-дослідницьких установ у галузі права щодо потреби внесення змін до Конституції України в аспекті забезпечення принципів вільного та таємного голосування і можливості голосування в інший день, ніж день виборів (дострокового голосування), у підгрупах здійснено розробку та узгодження можливих додаткових та альтернативних способів забезпечення голосування українських громадян за кордоном у контексті існуючої ситуації їх масової міграції, виборчої логістики та фінансових витрат. Узгоджені пропозиції кожною підгрупою викладено у формі порівняльних таблиць щодо внесення змін до Виборчого кодексу України та інших законів України.

Робота над підготовкою до повоєнних виборів триває. Результати напрацювань робочих груп у подальшому обговорюватимуться на нарадах Центральної виборчої комісії та будуть надіслані у формі пропозицій до Верховної Ради України.

Імплементация актів права Європейського Союзу (acquis EC)

Країни-члени Європейського Союзу 23 червня 2022 року підтримали євроінтеграційні прагнення Українського народу та проголосували за надання Україні статусу країни-кандидата на вступ до Європейського Союзу.

Водночас це лише один із перших кроків нашої держави на шляху до європейської інтеграції. Попереду нас чекає багато роботи, зокрема проведення низки реформ та узгодження українського законодавства з актами права Європейського Союзу (acquis EC).

Слід зазначити, що демократія є однією із засадничих цінностей Європейського Союзу і, відповідно, залишається критично важливим критерієм для вступу до нього.

Європейське громадянство надає певні демократичні права, які держави-члени мають гарантувати.

Так, будь-який громадянин держави-члена ЄС є громадянином Європейського Союзу. Громадянство ЄС не замінює національне громадянство, а доповнює його.

До прав громадянина ЄС за актами права Європейського Союзу належать, серед іншого, й права голосувати та балотуватися на виборах до місцевих органів влади та Європейського парламенту в країні проживання.

Зазначене вимагає від держав-членів ЄС гарантувати їм таку можливість та закріпити її на законодавчому рівні.

Центральна виборча комісія як незалежний колегіальний державний орган, до повноважень якого належить адміністрування виборів і референдумів в Україні, а також забезпечення та захист конституційних виборчих прав і прав на участь у референдумах, також долучалася до роботи, що здійснював на державному рівні Уряд

України для проведення первинної оцінки стану імплементації актів права Європейського Союзу (acquis EC).

Так, враховуючи листи Віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України Ольги Стефанішиної, з метою всебічного сприяння Комісією проведенню відповідної оцінки стану імплементації актів права ЄС, у межах компетенції ЦВК постатейно проаналізовано відповідно до законодавства України:

- **Директиву Ради 93/109/ЄС від 06 грудня 1993 року**, що встановлює детальні механізми реалізації виборчого права та висування кандидатів на виборах до Європейського парламенту для громадян Європейського Союзу, які проживають у державі-члені, громадянином якої вони не є;
- **Директиву Ради 94/80/ЄС від 19 грудня 1994 року**, що встановлює детальні механізми реалізації права голосу та балотування як кандидата на муніципальних виборах громадянами Європейського Союзу, які проживають у державі-члені, громадянами якої вони не є.

Зокрема, було опрацьовано аналітичні матеріали, розроблені командою проекту ЄС «Право Justice II» щодо вказаних Директив та надіслано відповідні пропозиції, зауваження та коментарі Міністерству юстиції та Міністерству закордонних справ.

Також **25 вересня 2023 року** Комітет Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування спільно з IFES в Україні провели круглий стіл на тему **«На шляху до Європейського Союзу: гармонізація виборчого законодавства України з правом ЄС»**. Під час заходу учасникам круглого столу було представлено дослідження IFES в Україні «Законодавство ЄС про вибори та зобов'язання України».

У заході взяли участь члени Центральної виборчої комісії та працівники її Секретаріату, народні депутати України, представники органів влади, вітчизняних і міжнародних організацій та інституцій, науковці й експерти.

«Адаптація законодавства України, зокрема виборчого, до законодавства Євросоюзу є надзвичайно актуальним і важливим завданням. Ми маємо зберегти традицію проведення демократичних виборів.

Стануть нагальними зміни до законодавства і після вступу до ЄС. Адже разом із членством у Євросоюзі на Україну чекатиме абсолютно новий вид виборів – вибори до Європарламенту. Тож цілком доцільно вже зараз розпочинати відповідну аналітичну та законодавчу підготовку», – наголосив Голова ЦВК.

Проведення Україною чесних, прозорих, демократичних виборів, зокрема до Європейського парламенту, з дотриманням на найвищому рівні міжнародних принципів та стандартів, забезпеченням виборчих прав як громадян України, так і громадян інших держав-членів ЄС, засвідчить, що Україна є насправді повноправним членом європейської спільноти.

Досягнення усіх викладених амбітних цілей у сфері виборів та референдумів відкриє можливість для України стати регіональним лідером у частині демократії та взірцем для сусідів і країн, що прагнуть демократичного управління.

Отже, консолідуємо наші зусилля і впевнено тиснемо клавішу

Розділ 2

Діяльність ЦВК у цифрах

/28

Постанови Комісії.

/29

Опрацювали, забезпечили, надали.

/31

Судові справи.

Станом на 29 грудня 2023 року проведено **/40 засідань** Центральної виборчої комісії.

На зазначених засіданнях було прийнято всього **/83 постанови**, з них:

/19 постанов

з питань внесення змін до складу територіальних виборчих комісій, що здійснюють підготовку та проведення місцевих виборів;

/9 постанов

щодо дострокового припинення повноважень народних депутатів України, у тому числі:

/4 постанови

щодо реєстрації народних депутатів України;

/5 постанов

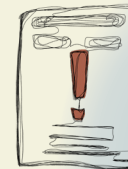
про призначення виборів після скасування/припинення воєнного стану.

Опрацювали

всього **/9422 вхідних документи**, з них:

/21 депутатське звернення

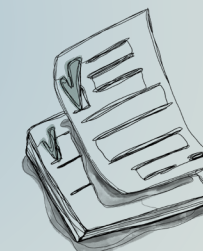
/73 скарги

/162 інформаційні запити про доступ до публічної інформації

/303 подання про зміни в складі ТВК

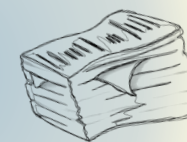
/883 запити від правоохоронних органів щодо отримання інформації стосовно громадян України

/2792 документи з питань щодо діяльності Державного реєстру виборців

/2377 постанов від територіальних виборчих комісій щодо заміщення депутатів місцевих рад

/2808 документи з інших питань, які стосуються діяльності Центральної виборчої комісії

Забезпечили

оформлення та відправлення
/2850 вихідних документів.

Надали

понад **/2000 консультацій** територіальним виборчим комісіям, що здійснюють підготовку та проведення місцевих виборів.

Центральна виборча комісія розглянула **/73 скарги:**

/23 – повернуто суб'єктам звернення зі скаргою без розгляду (у зв'язку з недотриманням ними вимог закону щодо форми та змісту скарги),

/2 – задоволено,

/4 – залишено без розгляду по суті,

/12 – у задоволенні відмовлено,

/10 – задоволено частково, а стосовно

/22 – надано письмові відповіді (**/12** з яких переслано до правоохоронних органів).

Судові справи

У 2023 році предметом оскарження до суду стали **/2 постанови** Комісії, ухвалені нею за результатами розгляду скарг на бездіяльність Лохвицької міської територіальної виборчої комісії Миргородського району Полтавської області.

Також у 2023 році Комісія була позивачем в **/1 господарській справі**, спір у якій виник через невиконання постачальником зобов'язань за договором поставки. Суд повністю задовольнив вимоги Комісії про стягнення штрафу з постачальника.

У **/4 справах** суди залучили Комісію як третю особу, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору.

У справах за участю Комісії, провадження у яких було відкрито у попередні роки, у 2023 році закрито провадження у **/3 справах**, в **/1 цивільній справі** задоволено позов прокурора в інтересах Комісії про відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням.

У **/15 кримінальних провадженнях**, що розглядаються судами, Комісія бере участь у процесуальному статусі потерпілого.

Загалом у 2023 році було опрацьовано **/188 документів**, які надійшли від судів.

Розділ **3**

**Державний реєстр
виборців**

/34

Про відновлення функціонування ДРВ.

/35

Про систему захисту інформації АІКС Реєстру.

У зв'язку з початком широкомасштабної збройної агресії РФ проти України та з метою захисту цілісності бази даних Державного реєстру виборців (далі – Реєстр) і персональних даних, що в ній зберігаються, від несанкціонованого доступу, незаконного використання та копіювання, спотворення, знищення Центральна виборча комісія постановою від 24 лютого 2022 року №61 тимчасово, на час дії воєнного стану, **призупинила функціонування автоматизованої інформаційно-комунікаційної системи «Державний реєстр виборців»** (далі – АІКС Реєстру), а органи ведення Реєстру на виконання цієї постанови припинили ведення Реєстру.

Щодо питання відновлення функціонування Реєстру ЦВК керувалась позицією компетентних органів, зокрема Служби безпеки України, яка, враховуючи кіберзагрози, що виникли унаслідок тимчасової окупації РФ деяких територій України, висловлювала застереження щодо можливості відновлення функціонування Реєстру.

Крім того, зваженість Комісії у цьому питанні обумовлювалася інформаційними кампаніями ворога проти України, дезінформаційними хвилями та інформаційно-психологічними операціями (ІПСО) щодо використання персональних даних Реєстру для проведення псевдореферендумів/псевдовиборів з метою легітимізації контролю над деякими регіонами України.

Разом з тим, усвідомлюючи руйнівні наслідки збройної агресії РФ проти України та можливі повоєнні виклики, пов'язані передусім з міграцією та обліком виборців, Центральна виборча комісія ще у 2022 році розпочала роботу щодо відновлення функціонування Реєстру, зважаючи на особливості функціонування Реєстру в умовах воєнного стану та можливі кіберзагрози з боку держави-окупанта.

На шляху відновлення роботи Реєстру Комісія здійснила:

- посилення функціональної спроможності ІТ-інфраструктури ЦВК як розпорядника Реєстру та чіткого розмежування функцій між структурними підрозді-

лами Секретаріату Комісії в частині підтримки функціонування ІТ-інфраструктури, забезпечення її кібербезпеки, кіберзахисту (у тому числі АІКС Реєстру) (протягом 2022 року);

- запровадження сучасних технологій та засобів захисту інформації, кібербезпеки, кіберзахисту для посилення захищеності АІКС Реєстру з проведенням консультацій з компетентними органами, зокрема з представниками Адміністрації Держспецзв'язку (протягом 2022 року);
- проведення робіт зі створення комплексної системи захисту інформації (КСЗІ) в АІКС Реєстру (протягом 2023 року);
- випробування працездатності нової комплексної системи захисту інформації АІКС Реєстру з введенням АІКС Реєстру в тестову експлуатацію, яка мала лише технологічний характер, полягала у відновленні функціонування телекомунікаційної мережі Реєстру та не стосувалась при цьому обробки персональних даних виборців (протягом 2023 року).

У результаті ЦВК отримала атестат відповідності, який засвідчує, що комплексна система захисту інформації АІКС Реєстру забезпечує захист інформації відповідно до вимог нормативних документів із технічного захисту інформації, зареєстрований в Адміністрації Держспецзв'язку (початок грудня 2023 року);

- проведення консультацій з представниками компетентних органів – Адміністрації Держспецзв'язку, Національної поліції України, Служби безпеки України у складі робочої групи із забезпечення належного рівня кібербезпеки та мінімізації загроз надійному і безпечному функціонуванню Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Вибори» та автоматизованої інформаційно-комунікаційної системи «Державний реєстр виборців» (утвореної розпорядженням Голови ЦВК від 04 грудня 2023 року № 65), за результатами яких було досягнуто висновку про можливість відновлення функціонування

Реєстру без публічних електронних сервісів та публічного доступу з дотриманням вимог політики безпеки, реалізованої у проектній та експлуатаційній документації, що розроблена під час створення і впровадження комплексних систем захисту інформації в інформаційних та інформаційно-комунікаційних системах Центральної виборчої комісії (20 грудня 2023 року).

Наступним кроком ЦВК як розпорядника Реєстру в цьому напрямі було ухвалення рішення щодо відновлення функціонування вказаної системи Реєстру в частині періодичного поновлення бази даних Реєстру в порядку, встановленому Законом України «Про Державний реєстр виборців» **(постанова ЦВК від 22 грудня 2023 року №83)**.

Разом з тим слід врахувати, що пропоноване часткове відновлення функціонування АІКС Реєстру в частині періодичної актуалізації (періодичного поновлення) бази даних Реєстру здійснюватиметься без участі органів ведення Реєстру, що не функціонують через тимчасову окупацію рф чи ведення бойових дій на відповідних територіях.

Розділ 4

Інклюзивність

/40

Проект «Покращення доступності волевиявлення для людей з інвалідністю».

/41

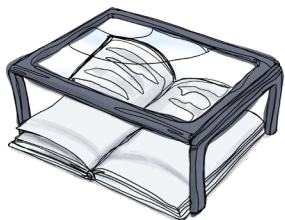
«Zero Project Conference 2023».

/43

Гендер.

Інклюзивність залишається наскрізною темою діяльності Центральної виборчої комісії. Нагадаємо, що у 2020 році розпорядженням Голови Комісії було утворено робочу групу з питань забезпечення реалізації та захисту виборчих прав осіб з інвалідністю з метою усунення перешкод на шляху до реалізації виборчих прав громадян та права на участь у референдумах, а також залучення якнайширшого кола зацікавлених сторін до виборчих процесів в Україні.

Також у 2023 році Кабінет Міністрів України включив Голову Центральної виборчої комісії Олега Діденка до Ради безбар'єрності.

*Раду безбар'єрності у квітні 2021 року створив Кабінет Міністрів України за ініціативою першої леді Олени Зеленської. Очолює Раду безбар'єрності Прем'єр-міністр України Денис Шмигаль.

У 2023 році Комісією підготовлено **флагманський проєкт ЦВК «Покращення доступності волевиявлення для людей з інвалідністю»**, в якому Комісія пропонує впровадити розумні пристосування на виборчих дільницях. Вони б допомогли людям з інвалідністю голосувати без бар'єрів.

Щодо прикладів розумних пристосувань і допоміжних заходів, які можуть допомогти виборцям з інвалідністю під час заповнення виборчих бюлетенів, то це може бути лінза Френеля, збільшувальне скло, прилад для читання плоскодруктованих текстів, онлайн-сервіси для перекладу на жестову мову, навушники та аудіогід, накладки на бюлетень із шрифтом Брайля, аудіотактильні прилади тощо.

Також Комісія пропонує розвиток безбар'єрних виборчих дільниць для голосування всіх груп громадян.

Проєкт Комісія презентувала на засіданні консультативно-дорадчого органу Кабінету Міністрів України – Ради безбар'єрності (у місті Вінниці) під головуванням Прем'єр-міністра України Дениса Шмигалья та за участі першої леді Олени Зеленської. Проєкт був схвалений і погоджений до реалізації. На сьогодні ведеться робота щодо створення міжурядової робочої групи, яка напрацюватиме відповідні зміни до законодавства.

У 2023 році член Комісії Сергій Постівий взяв участь у Міжнародній конференції **«Zero Project Conference 2023»**, яка протягом трьох днів відбувалася в столиці Австрії, у місті Відні.

*«Zero Project» – це організація, що підтримує реалізацію Конвенції ООН про права людей з інвалідністю в усьому світі. Тож форум став важливим майданчиком для фахівців із захисту прав людей з інвалідністю для підвищення знань і компетенцій, професійного спілкування та обміну передовими міжнародними практиками.

Одна із панельних дискусій конференції була присвячена доступності та інклюзивності виборчих процесів. Її учасники обговорили напрями та конкретні шляхи забезпечення виборчих прав людей з інвалідністю. При цьому наголошувалося, що вибори та процедури голосування мають бути не тільки безпечними та чесними, а й доступними для всіх, що, до речі, останнім часом стало пріоритетом для урядів багатьох країн.

На панельному засіданні щодо інклюзивності виборчих процесів були представлені й інноваційні рішення стосовно забезпечення доступності виборчих процесів для людей з інвалідністю. Серед них – **«Інклюзивні інформаційно-просвітницькі постери з QR-кодами»**, які презентував член Комісії Сергій Постівий. Зазначені постери, в яких роз'яснюються порядок голосування та відповідальність за порушення виборчого законодавства, були створені Комісією спільно з IFES в Україні. Вони були апробовані на місцевих виборах 2020 року з подальшим впровадженням під час інших виборчих процесів. Така сама технологія була запроваджена і до плакатів, що роз'яснювали порядок голосування в умовах пандемії COVID-19.

У процесі сканування QR-коду смартфоном виборці з порушеннями слуху та зору можуть отримати всю необхідну інформацію про виборчий процес українською жестовою мовою, а також в аудіоформаті. Як засвідчила статистика, таким QR-кодом скористалися майже 6 000 людей з інвалідністю.

Саме за цей проєкт Комісія та IFES в Україні у 2022 році отримали визнання лауреата Міжнародної правозахисної премії **«Zero Project Award»** у номінації «інноваційні практики забезпечення доступності виборчих процесів для виборців з інвалідністю та їх активної участі в політичному житті».

Зокрема, торік організація під час проведення конкурсу була сфокусована саме на інноваційних рішеннях у сфері безбар'єрного життя та участі в політичному житті людей з інвалідністю, а також нових інформаційно-ко-

мунікаційних технологіях. Загалом 76 організацій та установ у всьому світі стали лауреатами Zero Project у 2022 році.

Отже, під час конференції **«Zero Project Conference 2023»** **Центральна виборча комісія отримала цю почесну міжнародну нагороду.**

«Нагорода від такої поважної організації є свідченням високої оцінки для України у сфері забезпечення виборчих прав людей з інвалідністю та відзначення позитивної динаміки нашої держави до найкращих світових стандартів демократії та рівності прав громадян», – наголосив Сергій Постівий.

Гендер

- Центральна виборча комісія **набула членства у WEM-International** під час Статутної конференції Міжнародної асоціації жінок в адмініструванні виборами WEM-International, яка відбулася 08 листопада 2023 року в Празі (Чеська Республіка).

*Women in Electoral Management-International – це єдина спеціалізована міжнародна асоціація, що займається питаннями гендерної рівності, сформована органами адміністрування виборів та для забезпечення їх потреб. WEM-International була заснована у 2017 році в Брюсселі, Королівство Бельгія, як міжнародна неурядова неприбуткова організація. Її мета: забезпечувати гендерну рівність в органах адміністрування виборів на всіх рівнях. Серед основних напрямів – розвиток потенціалу жінок в ОАВ, обмін досвідом, проведення гендерних досліджень.

Членство Центральної виборчої комісії у WEM сприяє обміну досвідом та кращими практиками між органами адміністрування виборів різних країн у сфері ґендерної рівності, підвищенню рівня залученості жінок у виборчий процес.

- **Голова Комісії долучився до VII Українського Жіночого Конгресу.**

Захід відбувався під гаслом **«Жіноче лідерство. Час відновлення. Час відбудови»** та зібрав понад 50 спікерів і спікерок.

Голова Комісії разом з українськими парламентарями та парламентарками долучився до панельної дискусії **«Участь жінок в українській політиці та процесі прийняття рішень»**. У своєму виступі Олег Діденко говорив про ґендерні квоти у виборчих списках, наголосив, що запровадження ґендерних квот було правильним і закономірним рішенням, адже цей

інструмент здатен подолати диспропорцію представлення жінок в українському парламенті.

Також акцентував, що, окрім збереження ґендерних квот, важливо законодавчо вирішити питання цензу осілості.

Також акцентував, що, окрім збереження ґендерних квот, важливо законодавчо вирішити питання цензу осілості.

- Центральною виборчою комісією разом з IFES в Україні підготовлено та розміщено на сторінці Комісії у соціальній мережі Facebook 27 лютого 2023 року **інфографіку статистичних даних щодо ґендерного представництва депутатів місцевих рад різних рівнів**.

- Також Центральною виборчою комісією разом з IFES в Україні організовано проведення онлайн-семінарів **«Недискримінація, інклюзивність та ґендерна рівність як важлива складова післявоєнного відновлення та сталого демократичного врядування України»** для працівників Секретаріату Центральної виборчої комісії, які відбулися 9 лютого, 20 та 21 квітня, 20 та 21 червня, а також для членів територіальних виборчих комісій 3 жовтня 2023 року.
- Представники Центральної виборчої комісії взяли участь у Стратегічній сесії **«Підтримка демократичних післявоєнних виборів в Україні»**, організованих у межах та за підтримки проекту Ради Європи,

яка відбулася 16 листопада 2023 року та присвячена питанням потреб і викликів, пов'язаних з ґендерною рівністю, та можливих дій і заходів у цій сфері.

Разом з членами і членкинями Центральної виборчої комісії, представниками та представницями Секретаріату Комісії, державних органів влади, громадських організацій, політичних партій, міжнародними партнерами ознайомились з результатами дослідження з оцінки ситуації «ґендерна рівність та збалансована політична участь і представництво жінок та чоловіків у суспільно-політичних процесах в Україні у повоєнний період: виклики та перспективи», проведеного Радою Європи в рамках реагування на наслідки повномасштабної війни та надання необхідної підтримки для українського суспільства, щоб подолати старі та нові виклики. Обговорили перелік викликів для ґендерної рівності в суспільно-політичних процесах, пріоритизацію та категоризацію таких викликів і проблем, а також можливі механізми та шляхи їх вирішення.

Розділ 5

Комунікація

/50

Комунікація щодо підготовки до повоєнних виборів.

/53

Публікації на офіційному сайті та в соціальних мережах Комісії.

/54

Охоплення в соціальних мережах Комісії.

У 2023 році основними темами були, зокрема, підготовка до повоєнних виборів та важливість цієї підготовки, незаконність псевдовиборів РФ на українських територіях, відновлення роботи Державного реєстру виборців тощо. **Та найбільша увага українців і міжнародної аудиторії була прикута до теми парламентських виборів.** Тому Голова та члени Комісії активно брали участь у заходах, які організувала Комісія, та долучалися до заходів, які організувала Верховна Рада України, громадські організації чи міжнародні партнери з метою обговорення проблематики повоєнних виборів в Україні та напрацювання шляхів вирішення викликів.

Зокрема,

— Комітет державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування Верховної Ради України у партнерстві з Громадянською мережею ОПОРА та IFES в Україні організували:

- круглий стіл **«Голосування українських громадян в умовах викликів масштабної міграції»**. Окрім членів Комісії, у заході взяли участь народні депутати, представники інших державних органів, вітчизняних, міжнародних організацій та інституцій, науковці й експерти.

Обговорювали забезпечення виборчих прав переміщених всередині та поза межами країни українських громадян, а також голосування військовослужбовців;

- круглий стіл **«Забезпечення політичних прав громадян за кордоном та безпекові виклики для участі у політичному житті у післявоєнний період»**, на якому обговорили проблематику голосування за кордоном та безпекових викликів проведення повоєнних виборів. Від Комісії участь взяли члени Комісії Віталій Плукар, Сергій Дубовик та Сергій Постівий.

— Громадянська мережа ОПОРА організувала обговорення результатів свого дослідження **«Медіаспоживання та громадська активність українців у Польщі»**. Участь в обговоренні взяв член Комісії Сергій Постівий.

Учасники заходу обговорили також виклики майбутніх виборчих процесів:

- доступ до виборчих діляниць за кордоном та їх кількість;
- брак інформації щодо можливостей голосування;
- перспективи альтернативних форм голосування (електронне або поштове голосування);
- забезпечення спостереження на діляницях, питання агітації тощо.

IFES в Україні організувала:

— онлайн-дискусію **«Захист демократії в Україні – шлях уперед»** за участю експертів із виборчих процесів.

На онлайн-дискусії розглянули ключові потреби та пріоритети України для демократичних реформ після закінчення війни.

Учасники:

Олег Діденко, Голова Центральної виборчої комісії;

Ольга Айвазовська, Голова правління Громадянської мережі ОПОРА;

Пітер Ербен, Старший директор та Головний радник IFES в Україні;

Олександр Новіков, Голова Національного агентства з питань запобігання корупції;

— **дискусію про майбутню виборчу систему** в повоєнній Україні, яка відбулася в Київській школі державного управління імені С. Нижного.

Спікерами були: Голова Комісії Олег Діденко, Старший директор та Головний радник IFES в Україні Пітер Ербен і Голова НАЗК Олександр Новіков. Обговорювали найбільші виклики на повоєнних виборах та якою має бути виборча система.

Генеральний Директорат з питань людської гідності, рівності та врядування Ради Європи у співпраці з Секретаріатом Венеційської комісії, Парламентської асамблеї Ради Європи та Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи організували в Києві Діалог високого рівня II **«Добре демократичне врядування в Україні: досягнення, виклики та шлях вперед у післявоєнний період»**. Участь від Комісії взяли Олег Діденко та Сергій Постівий.

Захід проходив на продовження минулорічного Діалогу в Страсбурзі.

Обговорювали перспективи реформ доброго демократичного врядування в Україні та досягнення широкої згоди між ключовими національними зацікавленими сторонами щодо подальших дій з удосконалення законодавчої бази у сфері багаторівневого врядування та виборів у світлі європейських стандартів, належної практики та статусу України як країни-кандидата на вступ до ЄС.

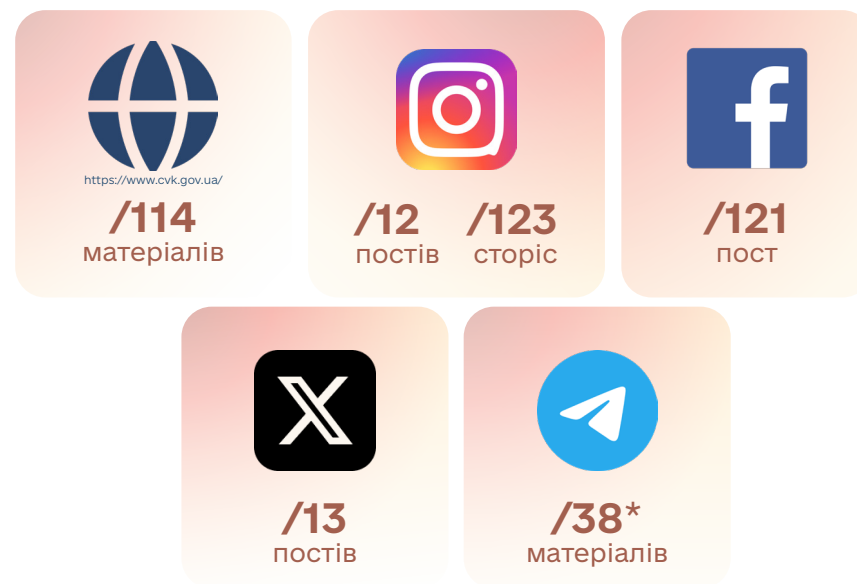
Центральна виборча комісія продовжила успішну практику спільних медіапроектів із популярними ЗМІ.

Комісія опублікувала колонку в виданні **«Українська правда» «Вибори після перемоги: що може змінитись»**.

Також створено проект ЦВК x The Ukrainians **«Вибори виборюються»** про постконфліктні вибори в різних країнах. Центральна виборча комісія разом із The Ukrainians розповіли, як та в яких умовах різні країни Європи боролись за свої вибори:

- Франція 1945 року,
- Боснія і Герцеговина 1996 року,
- Хорватія 1995 року,
- Велика Британія 2017 року,
- Україна 2014 року.

Щодо публікацій на офіційному сайті та в соціальних мережах Комісії опубліковано:

*З метою інформаційної безпеки Комісія влітку 2023 року відмовилася від використання телеграм каналу.

З метою підвищення рівня інформування виборців про необхідність внесення змін до виборчого законодавства для належної організації повоєнних виборів опубліковано на офіційному сайті та в соціальних мережах Комісії 50 матеріалів. Це, зокрема, матеріали про участь Голови Комісії в міжнародних заходах, на яких розглядалася тема повоєнних виборів в Україні; про досвід проведення повоєнних виборів у Боснії і Герцеговині та Хорватії; про діяльність робочих груп у Комісії, які працюють над викликами повоєнних виборів; про проєкт щодо безбар'єрного голосування на повоєнних виборах.

Також Комісія неодноразово наголошувала на **незаконності проведення рф псевдовиборів на тимчасово окупованих українських територіях** та продовжує закликати світову спільноту припинити співпрацю з виборчими органами країн-агресорок.

Охоплення:

Розділ 6

Міжнародна співпраця

/58

Міжнародна співпраця щодо підготовки до повоєнних виборів.

/68

Вивчення міжнародного досвіду проведення повоєнних виборів.

/69

Меморандуми та продовження співпраці з постійними міжнародними партнерами.

Непроведення виборів через воєнний стан активно використовується Комісією для поглиблення міжнародної співпраці, налагодження контактів, обміну досвідом загалом та, зокрема, для вивчення умов для організації голосування в країнах масового перебування наших виборців на повоєнних виборах, а також налагодження контакту з представниками українських асоціацій, що об'єднують українців для подальшої співпраці з ними під час підготовки та проведення повоєнних виборів у закордонному окрузі.

У березні Голова Комісії взяв участь в **експертному круглому столі «Захист виборів» у Стокгольмі** за сприянням International IDEA. Розповів про захист виборів від зовнішніх загроз та наголосив на необхідності захисту виборів від авторитаризму і диктатури.

Олег Діденко акцентував на тому, що вибори – це своєрідний індикатор. По тому, яка ситуація з виборами в конкретній державі, можна аналізувати, куди ця країна рухається і що від неї очікувати.

Також у Стокгольмі Голова Комісії провів брифінг із представниками країн-учасниць International IDEA.

Окрім того, Олег Діденко провів брифінг

з представниками інституцій Європейського Союзу в м. Брюсселі.

Наскрізна тема – повоєнні вибори в Україні, проблеми та виклики, з якими нам доведеться зіштовхнутися під час їх підготовки й проведення, напрацювання шляхів їх вирішення.

Чимало важливих міжнародних зустрічей відбулося в травні:

Голова Комісії брав участь у **парламентській конференції, організованій ПАРЄ та Швейцарським парламентом** за сприянням Ради Європи.

Парламентська конференція **«Вибори під час кризи: виклики та можливості»** проходила в Берні (Швейцарія). Представники національних парламентів, органів адміністрування виборів та неурядових громадських організацій, а також науковці обговорювали, зокрема, як на вибори впливає пандемія COVID-19, стихійні лиха, збройні конфлікти.

Одна із сесійних панелей була **присвячена темі підготовки України до повоєнних виборів**.

Йшлося на цій панельній дискусії про строки та мінімальні умови (щодо безпеки, політичного середовища, матеріально-технічного забезпечення, фінансів) для призначення загальнонаціональних і місцевих виборів після скасування воєнного стану. Говорили про необхідність напрацювання стандартів щодо голосування за кордоном та забезпечення голосування внутрішньо переміщених осіб, правила реєстрації переміщених виборців. Акцентувалась увага й на запровадженні альтернативних шляхів голосування, враховуючи руйнування та пошкодження інфраструктури, зокрема виборчої, проте з розумінням переваг і ризиків застосування нових технологій у виборчому процесі.

В Європарламенті представники ОАВ держав-членів ЄС та експерти з усього світу обговорювали проблеми і виклики перших повоєнних виборів в Україні. У Брюсселі відбувся дводенний парламентський діалог на тему **«Виклики та потреби щодо організації проведення голосування за кордоном для післявоєнних виборів в Україні»**. Захід організували International IDEA у співпраці з Європейським Парламентом, щоб підтримати Україну у визначенні варіантів організації голосування за кордоном та сприяти подальшому діалогу з владою приймаючих країн. Учасниками діалогу були: члени Європарламенту, представники органів адміністрування виборів більше 20 країн, переважно – ЄС, міжнародних організацій та українських громадських організацій. Центральну виборчу комісію представляли Голова Комісії Олег Діденко, секретар Комісії Олена Гатаулліна, члени Комісії Сергій Постівий, Володимир Перепелюк.

Голосування за кордоном з організаційної точки зору є одним з найбільших серед усіх величезних викликів повоєнних виборів в Україні. Представники української делегації ознайомили учасників діалогу з масштабами проблеми та розглянули потенційні шляхи вирішення цих проблем.

Під час діалогу йшлося про переваги та недоліки різних способів голосування виборцями за кордоном (поштового, електронного, особистого голосування на виборчих дільницях), обговорювалась можливість збільшення кількості цих дільниць тощо.

За результатом цього заходу ми заручились підтримкою представників міжнародної спільноти, які були присутні на заході. Цивілізований світ запевнив, що не залишить Україну наодинці з проблемами та викликами, які стосуються повоєнних виборів.

Про післявоєнні вибори в Україні говорили на Безпечовому форумі у Стокгольмі.

Член Центральної виборчої комісії Андрій Євстігнєєв узяв участь у панельній дискусії **«Стійка демократія для успішної відбудови України»** під час проведення заходу,

організованого International IDEA. Зокрема спікери з України обговорили особливості діяльності парламенту та виконавчої влади, важливість реформування судової системи та дотримання верховенства права, а також вплив війни на виборчу інфраструктуру та становище виборців. Особливу увагу було приді-

лено аналізу виконання рекомендацій щодо статусу України як кандидата в члени ЄС, огляду стану демократії в Україні до лютого 2022 року, визначеного глобальними індексами стану демократії International IDEA, а також поточного стану справ.

Центральна виборча комісія долучилася до **обговорення проблем дезінформації та доброчесності виборів** за сприяння IFES в Україні.

Член Комісії Віталій Грень та співробітниця Секретаріату Юлія Дудник узяли участь у зустрічі Регіональної робочої групи Європи та Євразії з соцмереж, дезінформації та доброчесності виборів у Празі.

*Робочу групу створили, щоб сприяти обміну інформацією між органами адміністрування виборів та надати стабільну платформу для обміну досвідом, розвитку навичок і розробки передових практик та інструментів для протидії дезінформації та реагування на кризові ситуації.

Віталій Грень поділився позитивним досвідом використання Комісією соцмереж

для просвітництва виборців, комунікації під час місцевих виборів 2020 року та повідомив про виклики щодо залучення виборців, які перебувають за кордоном, підготовки до повоєнних виборів та необхідності врегулювання діяльності соціальних медіа у поширенні передвиборної агітації.

Члени Комісії Вікторія Глущенко та Павло Любченко взяли участь у Глобальному форумі Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) **«Антикорупція та Єдність»** за сприяння IFES в Україні.

Форум проходив у Парижі. Учасники обговорили напрацювання політичних рішень та інновацій, спрямованих на зміцнення доброчесності та боротьбу з корупцією. Значну увагу було приділено Україні, її боротьбі не лише за суверенітет та територіальну цілісність, а й за демократичні цінності, зокрема йшлося і про досвід України у боротьбі з корупцією.

Член Комісії Сергій Постівий узяв участь у міжнародному технічному семінарі на тему **«Співпраця у сфері кіберготовності виборів»** у Празі, організованому IFES, щоб сформувані регіональні та національні стратегії захисту виборів від цифрових загроз, а також підтримати їх цілісність у довгостроковій перспективі. До семінару долучилися представники органів адміністрування виборів, ключові партнери у сфері технологій та інші зацікавлені сторони.

У липні член Комісії Андрій Євстігнєєв та заступник керівника Секретаріату Комісії Наталія Вадімова взяли участь у міжнародній конференції **«Онлайн фінансування виборчих кампаній: виклики та рішення»** в м. Кишинів (Молдова). Спів організатори конференції – Центральна виборча комісія Молдови, International IDEA, Бюро ОБСЄ з демократичних інститутів і прав людини, IFES, Національний демократичний інститут і Міжнародний республіканський інститут.

Активне використання соціальних мереж і цифрових технологій у політичній рекламі й передвиборній агітації створює нові можливості, але також і нові виклики для всіх учасників політичного й виборчого процесів.

Агітація онлайн надає зручний і швидкий доступ для партій і кандидатів до своїх виборців. Водночас політичні актори подекуди використовують незаконні й шкідливі методи онлайн-агітації для отримання переваги перед своїми конкурентами. Ці проблеми та шляхи їх вирішення обговорили на конференції.

У жовтні член Центральної виборчої комісії Андрій Євстігнєєв на запрошення Регіонального представництва IFES в Європі взяв участь у Колоквіумі Конституційної Ради Франції та Глобальної мережі виборчого правосуддя **«Виклики у проведенні виборів у 21 сторіччі»**.

Учасниками заходу, що відбувся у Парижі, стали представники органів судової влади, які розглядають та вирішують виборчі спори, вищих навчальних закладів, органів державної влади й адміністрування виборів із понад 15 країн з усіх континентів світу.

Під час Колоквіуму було розглянуто основні глобальні виклики у виборчій сфері, а також презентовано бачення учасників щодо протидії та подолання таких викликів. Зокрема, обговорювалися питання передвиборної агітації в інтернеті, проблеми боротьби із дезінформацією під час виборів, проблематика політичного впливу та судового контролю виборчого процесу.

Також у жовтні у Мадриді делегація **Комісії вивчала досвід Королівства Іспанії щодо проведення виборів за кордоном, а також можливості організації голосування на повоєнних виборах українських виборців**, які перебувають в Іспанії. Візит делегації Центральної виборчої комісії до цієї країни відбувся за сприяння і підтримки International IDEA.

Представники профільних міністерств Іспанії розповіли, що у їхній країні законодавчо дозволено відкривати дільниці поза межами консульств і посольств, і вони застосовували таку практику, зокрема для громадян країн Латинської Америки, яких у Іспанії значна кількість; на-

приклад, було відкрито 39 додаткових дільниць для громадян Болгарії. Іспанські колеги запевнили, що готові всіляко сприяти Україні в підготовці та організації голосування в їхній країні поза посольствами і консульствами, якщо таке рішення буде прийнято.

У Мадриді **Голова Комісії та її члени зустрілись з представниками понад 20 українських асоціацій**, що об'єднують більшість українців, які проживають в Іспанії. Члени делегації розповіли про напрацювання Комісії щодо організації голосування за кордоном та складнощі, які виникатимуть під час такого голосування. Представники асоціацій запевнили у власній проактивній позиції, намірі допомогти в організації голосування, зокрема з наданням приміщень та залученням людей до роботи в комісіях, а також значному поширенні інформації серед українців про процедуру та особливості повоєнного голосування за кордоном.

У листопаді член Комісії Андрій Гевко брав участь у дводенній міжнародній конференції **«Вдосконалення виборчих процесів та виборів: роль центрів підготовки учасників виборчих процесів»** у Стразбурзі за сприяння Ради Європи.

На захід були запрошені представники органів адміністрування виборів та центрів підготовки учасників виборчих процесів із держав-членів Ради Європи, Венеційської комісії, а також міжнародних та громадських організацій, які під час конференції ділилися досвідом та

обговорювали важливість центрів підготовки учасників виборчих процесів, вплив тренінгів на виборче середовище та розвиток правової культури суб'єктів виборів.

У грудні делегація Комісії на чолі з її Головою Олегом Діденком із робочим візитом відвідала Кишинів з метою **ознайомлення з досвідом голосування за кордоном поза межами дипломатичних та консульських установ**. Цей візит було організовано International IDEA. У 2010 році у Молдові внесли зміни до законодавства, що дозволило відкривати закордонні виборчі дільниці поза межами дипломатичних і консульських установ. У Міністерстві закордонних справ Молдови під час зустрічі представникам нашої делегації розповіли, що голосування за кордоном спільно організовують Центральна виборча комісія Молдови та Міністерство закордонних справ Молдови, що надає дані про кількість виборців, забезпечує домовленості з країнами та можливість організувати адміністрування виборчих дільниць.

Значну роль відіграє просвіта виборців, що перебувають за кордоном. Таким чином, завдяки злагодженій співпраці вказаних структур під час останніх виборів у Молдові вдалося суттєво збільшити явку виборців за кордоном. Так, у 2020 році за кордоном проголосували понад 263 тисячі громадян Республіки Молдова, тоді як у 2010 році – 19 705 виборців.

У грудні в столиці Швеції Стокгольмі відбувся триденний навчальний захід **«Розбудова спроможності для управління ризиками під час виборів: технічний тренінг і консультації з Центральною виборчою комісією про інструмент для управління виборчими ризиками»**, організований International IDEA, який активно співпрацює з Центральною виборчою комісією задля допомоги у розробці стратегії організації перших післявоєнних виборів. Основна мета – вивчення питання автоматизації процесів, пов'язаних із управлінням виборчими ризиками.

Вивчення міжнародного досвіду проведення повоєнних виборів

У межах Плану дій Ради Європи для України на 2023 – 2026 роки «Стійкість, відновлення та відбудова» відбулися зустрічі для представників української влади, зокрема Центральної виборчої комісії, з представниками органів адміністрування виборів інших країн, які мають досвід проведення перших виборів у постконфліктний/післявоєнний період. Своїм досвідом поділилися **Боснія і Герцеговина та Хорватія**.

Загалом відбулося **сім зустрічей** у онлайн-форматі та одна – під час відрядження делегації Комісії до міста Сараєво (Боснія і Герцеговина).

Зокрема, члени та працівники Секретаріату Центральної виборчої комісії вивчали досвід Боснії і Герцеговини щодо організації повоєнних виборів за кордоном та для ВПО, проблеми, з якими зіштовхнулася країна безпосередньо в день голосування на перших повоєнних виборах, труднощі, пов'язані зі списками виборців, організацією виборів за кордоном, підрахунком голосів тощо.

На онлайн-зустрічах представники Хорватії поділилися досвідом адміністрування виборів у складних умовах, зокрема, після війни за незалежність Хорватії (1991 – 1995 роки) та після землетрусів 2020 року.

Підсумком таких зустрічей стала онлайн-презентація аналітичних оглядів досвіду організації та проведення виборів: від післявоєнних викликів до криз останнього часу.

У липні **Центральна виборча комісія та Виборчий орган Швеції обмінялись досвідом організації виборів**.

Під час онлайн-зустрічі шведські колеги детально розповіли про голосування на мобільних дільницях у Швеції, а також поділились особливостями впровадження голосування поштою та головними уроками організації такого способу голосування.

Меморандуми

У 2023 році Центральна виборча комісія підписала два важливі меморандуми.

1. Меморандум про взаєморозуміння з Центральною виборчою радою Королівства Іспанії.

У документі йдеться, зокрема, про співпрацю у таких сферах:

- підвищення інституційної спроможності органів адміністрування виборів;
- забезпечення реалізації та захисту виборчих прав громадян;
- забезпечення кібербезпеки та кіберзахисту;
- вдосконалення національного законодавства про вибори та референдуми тощо.

Олег Діденко зауважив, що в умовах сьогодення, коли євроінтеграційний вектор розвитку України не має альтернативи, важливо посилювати співпрацю з краї-

нами Європейського Союзу, переймати досвід і кращі практики у виборчій сфері у країн розвинутої демократії.

«Підписання Меморандуму – це також символічна подія. Це важливий сигнал не тільки для Комісії, а й усього українського суспільства, що наша боротьба не даремна, наше місце в Європі, ми рухаємося в правильному напрямку, нас тут підтримують і чекають. Водночас це й нагадування, що якщо ми прагнемо в європейську сім'ю, маємо відповідати всім критеріям і стандартам, зокрема у сфері виборів», – наголосив Голова Комісії.

2. Меморандум про взаєморозуміння з Центральною виборчою комісією Республіки Молдова.

У Меморандумі йдеться про співпрацю у таких сферах:

- підвищення інституційної спроможності органів адміністрування виборів;
- забезпечення реалізації та захисту виборчих прав громадян, зокрема вразливих груп населення;
- розроблення та впровадження у виборчий процес інноваційних технологій, забезпечення кібербезпеки та кіберзахисту;
- вдосконалення національного законодавства про вибори та референдуми;
- професійний розвиток суб'єктів виборчого процесу та процесу референдуму;
- організація заходів з метою підвищення правової культури та просвіти виборців;
- організація голосування за кордоном.

Продовження співпраці з постійними міжнародними партнерами та налагодження співробітництва з НОВИМИ

9 травня представники Комісії зустрілися з делегацією IFES на чолі з президентом та головним виконавчим директором Ентоні Бенбурі.

Обговорили результати співпраці, повоєнні вибори та подальшу підтримку України в розбудові демократії.

Представники IFES відзначили значимість роботи, яку вже розпочала Центральна виборча комісія щодо підготовки до повоєнних виборів, та високий рівень професіоналізму українських фахівців у виборчій сфері.

18 жовтня Голова Комісії зустрівся з Головою Офісу Ради Європи в Україні паном Мачеєм Янчаком, призначеним Головою Офісу Ради Європи в Україні з 1 вересня 2023 року. Сторони обговорили План дій Ради Європи для України «Стійкість, відновлення та відбудова» на 2023–2026 роки, в межах якого реалізується

поточний проект виборчої співпраці «Підтримка демократичних післявоєнних виборів в Україні».

Також підписано Протокол про порозуміння і співпрацю з Офісом Ради Європи в Україні в рамках реалізації проекту міжнародної технічної допомоги

«Підтримка демократичних післявоєнних виборів в Україні», що впроваджує Рада Європи в межах Плану дій для України «Стійкість, відновлення та відбудова» на 2023 – 2026 роки.

Також у 2023 році:

Відбулась зустріч з представниками Бюро демократичних інститутів та прав людини (БДІПЛ) ОБСЄ: заступником керівника відділу з питань виборів Улві Ахундлу та радником з питань виборів Кахою Інаїшвілі.

Обговорювали потенційні шляхи подальшої співпраці між Комісією та БДІПЛ, можливі напрями співробітництва, зокрема, щодо міжнародного спостереження за післявоєнними виборами.

Встановлено контакти та налагоджено співпрацю з профільною міжнародною організацією International IDEA.

Голова Комісії Олег Діденко зустрівся з Генеральним секретарем International IDEA Кевіном Касом-Заморою та директором International IDEA по Європі Семом ван дер Стааком та обговорив продовження співпраці між Центральною виборчою комісією та цією організацією. Вони висловили готовність підтримувати Україну.

Члени Комісії Андрій Євстігнєєв та Андрій Гевко провели зустріч з представниками Американської конференції субнаціональних виборчих органів за прозорість виборів (CAOESTE) щодо можливої співпраці та обміну досвідом виборчих практик.

*CAOESTE – це організація, що об'єднує владу та службовців субнаціональних виборчих органів, фахівців, науковців, представників компаній, які розробляють виборчі технології, та спрямована на сприяння діалогу та взаємодії між її членами для обміну досвідом та інформацією про виборчу практику.

Учасники обговорили:

- питання довіри до виборчих інституцій;
- досвід поштового голосування;
- проблеми дезінформації;
- підсилення ролі соціальних мереж у виборчому процесі тощо.

Підписано Протокол про співробітництво між Центральною виборчою комісією та «ДАІ Глобал, Ел-ел-сі» в рамках реалізації проекту «Кібербезпека критично важливої інфраструктури України», що фінансується Агентством міжнародного розвитку США (USAID)». Отримано реєстраційну картку проекту «Кібербезпека критично важливої інфраструктури України», в якій Комісію визначено реципієнтом проекту, метою якого є посилення стійкості критичної інфраструктури країни до кібератак шляхом розвитку надійного партнерства між основними учасниками процесу підвищення рівня кібербезпеки у галузі державного управління, приватному секторі, а також представниками освітньої галузі та громадянського суспільства.

Важливо, що Центральна виборча комісія продовжує системну послідовну роботу над тим, щоб позбавити цвк рф та цвк білорусі членства в усіх міжнародних організаціях.

Так, у 2023 році Голова Центральної виборчої комісії вкотре звернувся до Світової асоціації виборчих органів з проханням виключити цвк рф та цвк білорусі зі складу організації.

Напередодні одинадцятого засідання Виконавчої ради А-WEB у Республіці Колумбія Олег Діденко надіслав лист, у якому просив за наслідками обговорення реко-

мендувати це питання до включення у порядок денний наступного засідання Генеральної асамблеї. За результатами це питання включили в порядок денний засідання Генеральної асамблеї, яке має відбутися у 2024 році.

Центральна виборча комісія постійно комунікує з органами адміністрування виборів країн-партнерок, профільними міжнародними організаціями, Міністерством закордонних справ України задля досягнення бажаного результату: виключення органів адміністрування виборів рф і білорусі з профільних міжнародних організацій.

Розділ 7

Реакція Комісії на спроби рф знецінити інститути демократії

/78

Постанови ЦВК про нелегітимність виборів на тимчасово окупованих територіях України.

/79

Реакція ЦВК на незаконні дії влади рф щодо організації та проведення псевдовиборів на тимчасово окупованих територіях України.

15 червня цвк рф прийняла чотири постанови про призначення на 10 вересня цього року на тимчасово окупованих територіях України в Донецькій, Луганській, Херсонській та Запорізькій областях так званих виборів до окупаційних представницьких органів влади. Також на цей день призначено «додаткові вибори» в держдуму рф в одному з незаконно утворених виборчих округів у Сімферополі.

7 липня **Комісія ухвалила постанову, якою підкреслила нелегітимність організації підготовки та проведення російською федерацією будь-яких виборів на тимчасово окупованих територіях України.** Центральна виборча комісія як головний орган адміністрування виборів в Україні наголосила, що вказані рішення цвк рф є не тільки грубим порушенням норм як українського, так і міжнародного права, а й ще неспростовним доказом злочинних дій рф та її політичного керівництва. Адже спроба організації та проведення цих виборів на тимчасово окупованих територіях України є продовженням цинічного зазіхання росії на державний суверенітет і територіальну цілісність України, її державний устрій, закріплені в Конституції України. Відсутність у рф суверенної влади над українськими територіями не дозволяє державі-окупанту призначати і проводити на них легітимні вибори, а всі призначені державою-агресором за межами її юрисдикції, на порушення суверенітету, політичної незалежності та територіальної цілісності України вибори на цих територіях априорі є нелегітимними. **Комісія засудила протиправні дії та рішення державної думи, президента, цвк рф, а також її окупаційної адміністрації щодо організації підготовки і проведення на тимчасово окупованих територіях України зазначених псевдовиборів чи будь-яких інших виборів,** що проводяться рф на цих територіях нашої держави. А також наголосила, що будь-які спроби щодо організації підготовки та проведення на території суверенної незалежної України органами влади рф та їх посадовими особами чи за їх сприяння псевдовиборів є нелегітимними, а їх результати не матимуть жодних юридичних наслідків.

Комісія закликала іноземні держави та їх органи адміністрування виборів, а також міжнародні організації засудити дії та рішення державної думи, президента, цвк рф та її окупаційних адміністрацій щодо здійснення заходів, спрямованих на організацію підготовки та проведення псевдовиборів, не визнавати жодних їх результатів та повноважень сформованих унаслідок їх проведення нелегітимних органів окупаційної влади, а також припинити співпрацю з цвк рф та її членами, пришвидшуючи її повну міжнародну ізоляцію. Окрім того, сприяти якнайшвидшому припиненню росією окупації територій України, застосуванню та/або посиленню персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) стосовно посадових осіб і громадян рф, причетних до організації зазначених псевдовиборів.

10 вересня, у день так званих «виборів» у рф, **Комісія знову закликала цивілізовані країни засудити дії рф та не визнавати результати цих псевдовиборів, укотре наголосила, що результати псевдовиборів не матимуть жодних юридичних наслідків,** проведення таких «заходів» – це злочин, а всі причетні до їх організації повинні нести відповідальність.

Розділ 8

Робота з молоддю

/82

Конкурс творчих робіт.

/83

Стажування у Центральній виборчій комісії.

Конкурс творчих робіт.

Уперше спільно з IFES в Україні Комісія провела Всеукраїнський конкурс на кращу творчу роботу на тему «**ВИБОРИ ПІСЛЯ ВІЙНИ**» для студентів та випускників курсів IFES для закладів вищої освіти «Демократія: від теорії до практики» та «Вирішення виборчих спорів» з метою залучення молоді до аналізу проблем організації та проведення виборів у повоєнний період в Україні, вивчення теорії виборчого права та процесу виборів, вивчення законодавства про вибори та референдуми та його реалізації в Україні, а також зарубіжного досвіду організації та проведення виборів.

Перемогли:

- у номінації «наукова робота»: матеріал на тему «Вибори на теренах повоєнної України» (авторка – Марія Колотило);
- у номінації «есе» роздуми «Поствоєнне народовладдя в Україні» (авторка – Наталія Мандебура) та «Місцеві вибори в окремих районах Донецької і Луганської областей» (автор – Кирило Матюха).

Зустріч зі студентами у Центральній виборчій комісії.

Відбулася зустріч зі студентами вищих навчальних закладів, які підготували проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення виборчого процесу», зокрема щодо впровадження електронного голосування.

Стажування у Центральній виборчій комісії.

У рамках спільного проекту з IFES в Україні у Комісії три місяці стажувались чотири студенти з різних університетів різних регіонів України.

Ярина Братейко працювала з комунікаційною командою ЦВК, зокрема, над створенням контенту та майбутніх медіапроектів.

«Мені дуже імпонують такі заходи для молоді, адже це дає колосальний досвід, який дає більше уявлення про країну, державні органи та про себе (свої вміння та бажання)».

Данило Дудін працював над підготовкою матеріалів для міжнародних відряджень членів ЦВК.

«Мені, як студенту-політологу, було неймовірно важливо, цікаво та корисно робити аналітичні інформаційні довідки щодо виборів у світі або укладати матеріали до відряджень членів ЦВК, через що, до речі, дистанційний формат роботи мене не пригнічував, а навіть заохочував приділити стільки уваги, скільки я вважав за потрібне. Особисто від мене одна порада – докладіть зусиль, щоб потрапити у ЦВК, це варте того».

Анастасія Рудик досліджувала освітні програми про виборчі та референдумні процеси інших країн.

«Для студентів взагалі важливо мати схожий досвід і тим паче у таких держорганах. Ще за період свого стажування я для себе розвіяла міф, що державні органи – це однотипно, нудно та консервативно. ЦВК – це про креатив, відкритість, різноманітність поглядів та адаптацію під будь-які реалії».

Стажери виконували завдання в таких структурних підрозділах Секретаріату Комісії:

- юридичному управлінні;
- управлінні консультативно-методичного забезпечення;
- управлінні комунікацій;
- відділі міжнародної співпраці.

Мета програми стажувань – залучення молоді до політичного життя країни.

ДЕМбачення.

Укотре Центральна виборча комісія долучилась до національної презентації студентських проектів громадянської дії «ДЕМбачення».

*Захід відбувся у межах курсу IFES в Україні з громадянської освіти «Демократія: від теорії до практики».

До складу журі увійшов член Комісії Павло Любченко:

«Оцінка кращих студентських робіт щодо проблематики демократії дає змогу краще зрозуміти особливості роботи із молоддю, рівень активності студентів, зокрема, і політичної. Усі теми проектів були актуальні. Студенти продемонстрували щире зацікавлення та вмотивованість у реалізації власних ідей».

Волонтерська діяльність Комісії

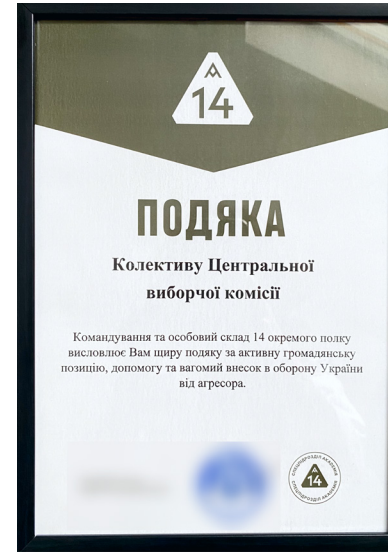
У 2023 році ми продовжили підтримувати наших колег-військових і закривати їхні потреби за допомогою зборів та розіграшів у межах команди Комісії.

Зокрема, на підтримку морального духу співробітників Комісії, а також з метою волонтерського збору для мобілізованих колег начальниця управління документообігу та забезпечення засідань Комісії Юлія Дудник до Дня вишиванки запропонувала для переможця розіграшу приз – власноруч вишиту сукню.

Зібрані кошти були спрямовані на забезпечення потреб колег-захисників. І таких розіграшів було кілька протягом року.

Цього року ми отримали дві подяки від бригад ЗСУ.

Продовжуємо спільними зусиллями забезпечувати наших воїнів усім необхідним.

На 2024 рік ГОЛОВНИМИ планами залишаються:

- / працювати на **Перемогу** у своїй сфері,
- / продовжувати розбудовувати **демократію** в Україні,
- / готуватись до повоєнних **виборів**,
- / завершити актуалізацію Державного **реєстру** виборців,
- / налагоджувати та зміцнювати **міжнародну** співпрацю,
- / посилювати **кібербезпеку** й технологічне забезпечення Комісії,
- / упроваджувати **інклюзивні** проекти,
- / продовжувати працювати над тим, щоб забезпечити **суверенне право** українського народу на виявлення своєї волі.

Та підтримувати **Сили оборони України**, завдяки яким ми можемо все це робити для майбутнього України.

Бо завдяки їм далі буде...

ЦВК
2023

ЦВК
2023

пл. Лесі Українки
post@cvk.gov.ua